

Секція: Економічна безпека

КРАКОС Ю. Б.

*PhD, к.е.н., доцент, доцент кафедри «Фінанси»,
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»,
м. Харків, Україна*

ІНДИКАТОРИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ

Національна безпека країни включає декілька підсистем, зокрема, економічну безпеку, яка є складною системою, що має свою структуру, індикатори, логіку функціонування.

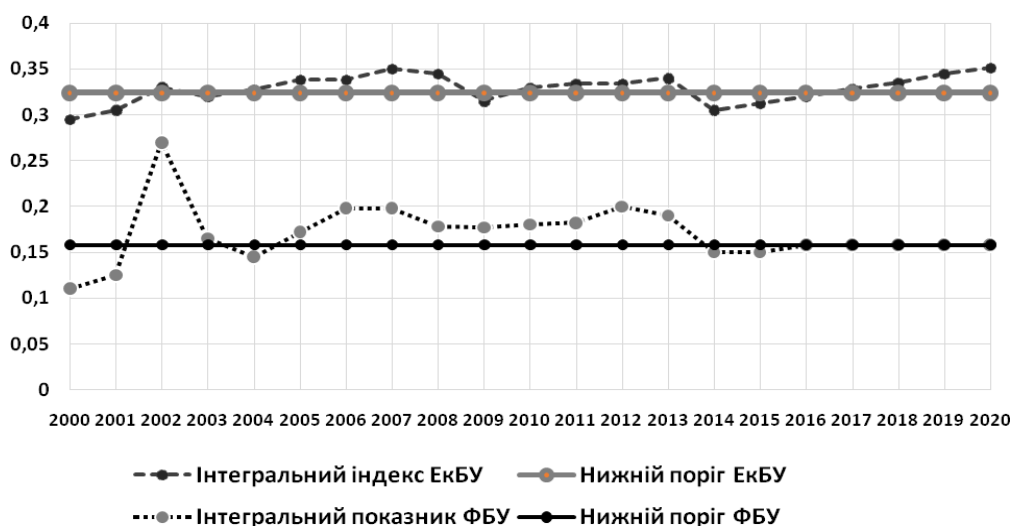
Однією з найважливіших складових економічної безпеки держави є фінансова безпека. Поняття «фінансова безпека» також комплексне і на думку багатьох авторів [1,2,3] – це: 1) здатність держави здійснювати самостійну фінансово-економічну політику відповідно до національних інтересів; 2) захищеність фінансових інтересів кожного учасника фінансових відносин й необхідний рівень забезпеченості фінансовими ресурсами держави, регіонів, галузей, суб'єктів господарювання, громадян від впливу дестабілізуючих факторів; 3) нормальний стан всіх ланок фінансової системи (грошово-кредитної, валютної, податкової, банківської, інвестиційної, бюджетної, страхової, фондової), який здатний забезпечити фінансову стійкість та ефективне функціонування економічної системи держави; 4) якісні фінансові інструменти і послуги; 5) захист від знецінення вітчизняних фінансових ресурсів.

На рис. 1 наведено нижній поріг і рівень інтегрального показника економічної і фінансової безпеки України (ЕкБУ и ФБУ) за 14 років та прогнозні значення до 2020 р. (за матеріалами [4, с. 123]). Значення верхнього порогу інтегрального індексу економічної безпеки дорівнює 0,91, верхнього індексу ФБУ – 0,25.

Як можна побачити, економічна й фінансова безпека країни знаходяться на досить низькому рівні й за оптимістичними прогнозами,

Отформатовано: Цвет шрифта: Текст 1, не выделение цветом

починаючи з 2017 р. (за умов реальних реформ по всіх напрямках) можна сподіватися на покращення значень ЕкБУ і ФБУ.

Отформатировано: Цвет шрифта: Текст 1, не выделение цветом

Отформатировано: Цвет шрифта: Текст 1, не выделение цветом

Отформатировано: Цвет шрифта: Текст 1, не выделение цветом

Рис. 1. Фактична та прогнозна динаміка рівня економічної і фінансової безпеки України у порівнянні з нижнім пороговим значенням

Кризовий стан багатьох українських підприємств представляє певну загрозу не тільки для соціально-економічної стабільності регіонів і для потенціалу окремого суб'єкта підприємницької діяльності, але і для кожного громадянина. Таким чином, можна чітко прослідити взаємозв'язок між фінансовою безпекою держави, суб'єктом підприємницької діяльності (СПД) й окремого громадянина (рис. 2).

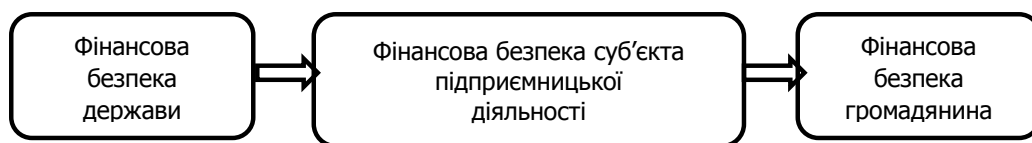

Рис. 2. Ланки-об'єкти фінансової безпеки

Для оцінювання фінансової безпеки необхідно визначення критеріальних вимог до неї. Це, перш за все, – система конкретних індикаторів, які мають порогові значення, а в умовах системної кризи – нижній і верхній поріг значення індикаторів. У науковій літературі

зустрічаються різні підходи до визначення критеріїв та індикаторів фінансової безпеки. В табл. 1 наведено основний перелік індикаторів, який характеризує фінансову безпеку держави, СПД й громадянина.

Таблиця 1

Індикатори фінансової безпеки¹

Фінансова безпека держави	Фінансова безпека СПД ²	Фінансова безпека громадянина й домогосподарства
1. Розмір ВВП і НД	1. Мінімальний розмір статутного капіталу	1. ВВП на душу населення
2. Співвідношення фінансових ресурсів держави і ВВП	2. Розмір валових активів	2. Грошові доходи на душу населення
3. Рівень монетизації економіки	3. Рівень ліквідності і платоспроможності	3. Середньомісячна і мінімальна зарплата
4. Рівень зовнішнього боргу	4. Оборотноість оборотних активів	4. Мінімальний рівень споживання
5. Рівень й темпи інфляції	5. Рентабельність власного капіталу	5. Рівень мінімальної пенсії
6. Відношення доходів зведеного бюджету до ВВП	6. Розмір інвестицій	6. Частка населення, що проживає на межі бідності
7. Обсяг золотовалютних резервів	7. Рівень оподаткування	7. Рівень безробіття
8. Рівень бюджетного дефіциту, профіциту	8. Рівень фінансової стійкості	
9. Співвідношення державного боргу до ВВП		
10. Рівень трансфертів з держбюджету щодо ВВП		
11. Рівень кредитування реального сектору економіки		
12. Співвідношення темпів зростання золотовалютних резервів до темпів зростання обсягу імпорту		
13. Рівень вилатків зведеного бюджету до середньомісячної чисельності населення		

¹ Без урахування індикаторів тінізації економіки

² Для підприємств: можна використовувати перелік індикаторів, зазначених в роботах автора [5,6]

14. Реальний обмінний курс гривні		

Система індикаторів повинна оцінювати фінансову безпеку різних об'єктів не тільки на поточний момент часу, але й на перспективу; повинна попереджати розвиток негативних тенденцій у фінансовій системі держави.

Пріоритетами фінансової безпеки України на сучасному етапі є:

1) забезпечення зростання фінансової безпеки населення, шляхом створення конкурентоспроможної ринкової економіки;

2) інтеграція України в світовий фінансово-економічний простір на основі рівноправного взаємовигідного співробітництва з іншими державами світу в інтересах України;

3) забезпечення нормального функціонування всіх підсистем фінансової системи країни (бюджетної, банківської, валютної тощо);

4) створення сприятливого інвестиційного клімату, підвищення інноваційності вітчизняних підприємств, зниження залежності від іноземних енергоресурсів;

5) детінізація економіки по всіх ланках фінансово-економічної системи;

6) реформування системи оподаткування таким чином, щоб податковий тягар не заважав зростанню фінансової безпеки суб'єктів підприємницької діяльності, громадян, домогосподарств.

Отже, фінансова безпека держави – основна умова її здатності здійснювати самостійну фінансово-економічну політику відповідно до своїх національних інтересів.

На нашу думку, державна стратегія фінансової безпеки України повинна здійснюватися за наступними напрямками: визначення вимог і індикаторів (кількісних і якісних порогових значень) фінансової системи України, що відповідають вимогам фінансової безпеки; забезпечення стабільності платіжної системи і головних фінансово-економічних

показників; аналіз загроз фінансовій безпеці держави, а також розробка заходів щодо ідентифікації цих загроз; встановлення критеріїв впливу загроз і небезпек на національну фінансово-економічну систему; запобігання відтоку капіталу за кордон з реального сектору економіки; найбільш оптимальне використання іноземних запозичень.

Література

1. Економічна безпека [Текст]: навч. посіб. / О. Є. Користін, О. І. Барановський, Л. В. Герасименко та ін.; за ред. О. М. Джужі. — К.: Алерта, КНТ, Центр учбової літератури, 2010. — 368 с.
2. Васильців Т. Г. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення [Текст]: монографія / Т. Г. Васильців, В. І. Волошин, О. Р. Бойкевич, В. В. Каркавчук [за ред. Т. Г. Васильціва]. — Львів: ВИДАВНИЦТВО, 2012. — 386 с.
3. Амосов О. Ю. Фінансова безпека підприємства в сучасних економічних умовах: теоретичний аспект // Проблеми економіки. — 2011. — № 4. — С. 76-80.
4. Прогнозування індикаторів, порогових значень та рівня економічної безпеки України у середньостроковій перспективі; аналіт. доп. / Ю. М. Харазішвілі, Є. В. Дронь. — К.: НІСД, 2014. — 126 с.
5. Кракос Ю. Б. Управління фінансовою безпекою підприємств / Ю. Б. Кракос, Р. О. Разгон // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики. — 2008. — № 1(1). — С. 86-97.
6. Кракос Ю. Б. Методические рекомендации относительно оценки уровня финансовой безопасности научно-исследовательских институтов // Сборник с докладами от международна научна конференция "Украина-България – европейски съюз: съвременно състояние и перспективи". Т. 1. Варна-Херсон: Издателство "Наука и икономика" – 2014. — С. 279-283.